

PAPER DETAILS

TITLE: Bir İntihar, Bir Cinayet (Anne Babanın Çocukunun Okutma Görevi ve Hakkı)

AUTHORS: Sevgi USTA

PAGES: 0-0

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/5606>

BİR İNTİHAR, BİR CİNAYET
(ANNE BABANIN ÇOCUĞUNU OKUTMA ÖDEVİ
VE HAKKI)

Arş.Gör.Sevgi USTA*

"Kızı S.S.'yi okula kaydettiler para bulamayan balıkçı H.S.
"Ben ölüyorum; sen oku yavrum" diyerek banyoya girip
kendini astı".

"A.E. biriktirdiği, dört çocuğun okula kayıt parasını, elinden
almak isteyen kocası D.E.'i bıçaklayarak öldürdü".
Gazetelerdeki bu haberler üzerine, İstanbul Valisi, Sosyal
Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu İl Müdiresi, Kartal
Belediyesi Başkanı, vatandaşların ilgi ve yardımı ile karşılanan
çocuklar artık okula gidebilecekler¹.

Eğitim ve öğrenim hakkı Anayasa'da
genel bir sosyal hak olarak tanınmıştır. Ancak,
gereğince temel hedeflerinden birinin "kişinin
manevi ve ekonomik şahsiyetini elverişli
şartlarla geliştirmesine yardımcı olmak"
olduğunu belirten ilköğretimin hakdan önce bir
ödev olduğunu söylemek daha doğrudur. Bu
hakkın kullanımı ilköğretimde çocuğun ya da
kanunen ona bakmakla yükümlü olan kişinin
tercihine bırakılmamıştır.

Anayasa da eğitim ve öğretim
hakkından yoksun bırakılamayacağı, 6-14 yaş
grubundaki çocukları kapsayan ilköğretim kız
ve erkek bütün vatandaşlar için zorunlu ve
Devlet okullarının parasız olduğu hüküm altına
almıştır. (AY.m.42/İ.V) Aynı hükümler Milli
Eğitim Temel Kanunu (m.2), İlköğretim ve
Eğitim Kanunlarında yer almıştır. (m.1-2)². Bu
hakkın kullanılması İlköğretim ve Eğitim
Kanununda ayrıntılı olarak düzenlenmiştir³.

* I.Ü.S.B.F. Kamu Yönetimi Bölümü Hukuk
Bilimleri Anabilim Dalı.

¹ 16-19 Eylül 1994 tarihli gazetelerden.

² Kanun No: 1739, 14.6.1973; RG, 24.6.1973,
14574; Kanun No: 222, 5.1.1961, RG,
12.1.1961, 10705; Bütün yurttaki ilköğretim
okulları henüz kurulmadığı için zorunluluk
ilkokullar için geçerlidir.

³ Türkiye tarafından 1991 yılında imzalanmış,
TBMM'nde görüşülmek üzere Birleşmiş Milletler
Çocuk Hakları Sözleşmesinde de paralel hükümler
yer almaktadır. M.28.1. Taraf devletler, çocuğun
eğitim hakkını kabul ederler ve bu hakkın fırsat
eşitliği temeli üzerinde tecrübenin gerçekleştirilmesi
görüştüyle özellikle a) İlköğretimi herkes için
zorunlu ve parasız hale getirirler; b) Orta öğretim
sistemlerinin genel olduğu kadar mesleki nitelikte
de olmak üzere çeşitli biçimde örgütlenmesini
teşvik ederler ve bunların tüm çocuklara açık
olmasını sağlarlar ve gerekli durumlarda mali
yardım yapılması ve öğretimi parasız kılmak gibi
uygun önlemleri alırlar; c) Uygun bütün araçları
kullanarak, yüksek öğretimi yetenekleri
doğrultusunda herkeze açık hale getirirler; d)

Bu zorunluluğun yerine
getirilmesinden sorumluluk anne babanın
yükümlülüğündedir. Anne baba, "çocuğu
kudretlerine göre yetiştirmekle yükümlüdürler"
(MK.m.264/II) kuralına göre kişisel, ekonomik
ve sosyal imkanlarına göre bu görevlerini yerine
getireceklerdir. Bakım ve eğitim masraflarını
kural olarak çocuğun reşit olmasına kadar
karşılama yükümlüdürler. Çocuk daha önce
ekonomik olarak bağımsızlığını kazanmış olsa
bile, tahsile devam etmekteyse bu masrafların
onlar tarafından karşılanacağı da kabul gören
görüşlerdendir⁴. Ana babanın yeterli mali
imkanlara sahip olmaması ya da çocuğun kendi
malvarlığının bulunması bu masrafları
karşılama yükümlülüklerini ortadan kaldırmaz.
Çocuğun bakım ve eğitim masraflarını anne
baba aralarındaki mal rejimine göre yüklenirler,
yasal mal rejimi olan mal ayrılığında bu görev
esas olarak babanıdır. Ancak annenin de bu
masraflara uygun oranda katılması istenebilir
(MK.m.190). Anne baba çocuğun bu
masraflarını haklı sebeplerle karşılamıyorsa,
varsa çocuğun gelirinden, ya da hakimın izniyle
mallarından karşılayabilirler (MK.m.281, 261
cümle 1). Eğer anne baba ve çocuk masrafları
karşılayamayacak durumdalarsa, hıstımların
nafaka yükümlülüğüne ilişkin hükümlerden
yararlanabilirler (MK.m.315). Bu da mümkün
değilse, bakım ve eğitim masraflarının devlet
tarafından karşılanması istenebilir. Aşağıda da
belirtileceği üzere bu konuda anne babanın
çeşitli yardımlara başvurma imkanı vardır⁵.
Kamusal görev olan ilköğretim zorunluluğunda

Eğitim ve meslek seçimine ilişkin bilgi ve
rehberliği bütün çocuklar için elde edilir hale
getirirler; e) Okullarda düzenli biçimde devamının
sağlanması ve okulu terketme oranlarının
düşürülmesi için önlem alırlar.

⁴ Bilge Öztan, Aile Hukuku, 2. Bası, Ankara 1983,
s.363 dn.36'da anılan yazarlar.

⁵ Ülkemizde çocuklara yönelik en somut hak
ihlali, yasalarla mecburi kılınmış olan 5 yıllık
ilköğretim sonrasında meydana gelen ani
düşüşlerde kendini göstermektedir. Yüzde 96'yı
aşan ilköğretim okullaşma oranından sonra ortaokul
aşamasında okullaşma yüzde 60'a, lisede ise yüzde
35'e düşmektedir. Bu terklerin çok büyük kısmı
başarısızlıktan değil, çocuğun aile ekonomisine
katkı amacıyla ailesi tarafından öğrenime son
verilmesinden kaynaklanmaktadır. Bir diğer sebep
de, yine geleneksel nedenlerle bağlı olarak kız
çocukların daha büyük oranda öğretimden
alıkonmalarıdır. Yapılan araştırmalar küçük yaşta
öğrenimine ailesi tarafından son verilen ve çiftçilik
çıraklık gibi işlerle uğraşmak zorunda bırakılan
çocuklardan büyük çoğunluğunun eğer şartlar
elverseydi öğrenimlerine devam arzusunda
olduklarını göstermektedir. DPT Çocuk ve Gençlik
İhtisas Komisyonu Çocuk Sorunları Alt
Komisyonu Ön Raporu, 1993 Asuman Yücel-Özgör
Demiral, "Çocuk ve Eğitim", Türkiye'de Çocuğun
Durumu, Ankara 1989, s.67 vd.

ise, anne babanın yukarıdaki maddeyi gerekçe göstererek kaçınma imkanları yoktur. Anayasada madde gerekçesinde de "ilköğretim mecburiyetinin, küçüklerin okula devamlarının sağlanmasını, bu amaçla küçüklerin kanuni temsilcilerinin zorlanabilmesini ifade ettiği" belirtilmiştir (AY.m.42 gerekçe VI). Zorlanabilme ile ilgili ayrıntılı hükümler İlköğretim ve Eğitim Kanununda yer almıştır. Kanun bu konuda öncelikle anne-baba ve muhtarlar yükümlülükler getirmektedir. Anne baba, çocuğunu zamanında ilkokula yazdırmakla yükümlüdür (İÖEK m.46/I). Her yıl dersler başlamadan en az 15 gün önce, muhtarlar okul müdürleriyle işbirliği yaparak köy ve mahallelerindeki mecburi öğretim çağında çocukların künyelerini gösteren çizelge hazırlayıp okul idarelerine ve ilköğretim müdürlüğüne verir. Nüfus hüviyet cüzdanı bulunmayan veya henüz nüfus kaydı yaptırılmamış bulunan çocuklar da görülmek suretiyle, intihar kurallarınca tayin ve tesbit olunarak mecburi okul çağındaki çocuk işlemi görürler. Çocuk korunmaya muhtaç durumdaysa çocuğun hakkında ilgili mahkemeden korunma kararı alınıp hakkında tedbir olarak Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu kuruluşlarından birine yerleştirilerek okula yollanması gerekir.

Çocuklarını zamanında okula yazdırmalarını veliye bildirir ve ilan eder. Belirli zaman içinde okula yazdırılmayan çocukları okul müdürleri kendiliklerinden okula kaydeder ve veliye bildirirler. Bu çocuklar yine de okula gelmezse haklarında devamsız öğrenciler gibi işlem yapılır. (İÖEK m.48) Anne babanın ikinci yükümlülüğü de çocuğun ilköğretim kurumuna düzenli olarak devamını sağlamaktır. Bu konuda mülki amirler, ilköğretim müfettişleri ve zabıta teşkilatı yardım ve her türlü tedbiri almakla görevli kılınmıştır (m.52). Okula devam etmeyen öğrencilerin devamsızlık sebepleri okul idarelerince ve ilköğretim müfettişlerince araştırılarak devamı engel olan maddi ve manevi sebep giderilmeye çalışılır. Bu sebeplerin giderilmesi mümkün olmadığı takdirde durum köylerde muhtarlara diğer yerlerde mülki amirlere bildirilir. Bu makamlarca gerekli tedbirler alınır. Bu görevleri kovuşturmanın her safhasında devam eder (1983 de değişik m. 53).

Maddi ve manevi sebeplerin neler olduğu ve nasıl giderileceği, gerekli tedbirlerin neler olduğu konusunda hüküm öngörülmemiştir. Çocuğun okula gitmek istememesi, korkması gibi nedenleri manevi, sağlık bozukluğu, ekonomik nedenlerden dolayı okula gidememe de maddi nedenler arasında sayılabilir. Bu durumda bu nedenlerin giderilmesi de anne babanın durumu uygun

değilse, bu kişiler aracılığıyla devlete düşmektedir.

Yapılacak teşebbüs ve alınacak tedbirlere rağmen çocuğun okula devamını sağlamayan anne, babaya mahalli mülki amir tarafından para cezasına hükmedilir. Bu ceza idari nitelikte olduğu için Amme Alacaklarının Tahsili Usulü Hakkında Kanuna göre tahsil edilir. Bu cezaya rağmen çocuğunu üç gün içinde okula göndermeyen veli ilgili sulh ceza mahkemesi tarafından 20 günden 2 aya kadar hapis cezasına çarptırılır (m.56). Bu yargılamada Meşhut Suçların Muhakeme Usulü Kanununun uygulanması öngörülmüştür (m.58). Buna rağmen yine okula göndermezse suç yeniden işlediği için tekrar ceza verilir.

Bu hükümler anne baba tarafından veya okula re'sen kaydedilen çocukları kapsamaktadır. İlköğretim çağındaki çocukları muhtarın okula bildirmemesi durumunda bu hükümlerin de uygulanma imkanı yoktur. Devam durumunun sağlanması ise büyük şehirlerde mümkün görünmemektedir. İlköğretim ve Eğitim Kanununa göre birleştirilmiş sınıflar da dahil olmak üzere bir öğretmene düşen öğrenci sayısı 40 dan fazla olamaz (m.50). Özellikle büyük şehirlerde sınıflarda öğretmen başına 100 öğrenci bile düştüğü düşünülürse, muhtarların, okul müdürlerinin ilköğretim çağındaki çocukları belirleme ve resen yazdırma yükümlülüklerine ve okullarda da devam durumunun araştırılması maddi ve manevi sebeplerin giderilmesi, gerekli tedbirlerin alınmasını beklemek gerçekçi değildir. Bunlar kişisel ilişkiler ve gayretlerle yürütülmekte olan hükümlerdir.

Kırsal kesimde özellikle kız çocuklar okula gönderilmemektedir. Bunda dinsel baskıların, toplumsal değerlerin ve ekonomik koşulların rolü olduğu kadar cezanın çok hafif olmasının ve yasanın uygulanmamasının da rolü vardır⁶. Muhtarın bildirme, mülki amirler, ilköğretim müfettişleri ve zabıta teşkilatı yardım ve her türlü tedbiri alma görevini yerine getirmemesi halinde özel yaptırımlar öngörülmemiştir. Türk Ceza Kanunu'ndaki görevini ihmaline ilişkin hükümler uygulanacaktır ki bunların da takibi ve duyurulması gerçekleşmemektedir.

Bu hükümlerin anne ve babaya birlikte mi yoksa çocuğun bakım ve eğitiminden öncelikle sorumlu olan aynı zamanda aile reisi olan babaya mı uygulanacağı konusunda ise herhalde öncelikle sorumlu olan babadır. Çocuğun eğitiminin ihmali, okula devamının sağlanmaması aynı zamanda medeni hukuk

⁶ Esin Konanç, Türk Hukukunda Çocuğun Korunması, Yayınlanmamış Prof. Tezi, Ankara 1989, s.34.

bakımından da görevin yerine getirilmemesidir. Hakim tarafından çocuk hakkında tedbir uygulanmasını gerektirebilir. Anne babaya uyarma, okula yollanmasını sağlama gibi tedbirler yanında, koşulları varsa çocuğun aile ortamından uzaklaştırarak Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu kuruluşlarından birine veya koruyucu aileye yerleştirilmesine karar da verebilir (MK.m.271, 272). Hatta, anne babanın velayet hakkının kaldırılmasına da karar verebilir (MK.m.273). Ancak bu maddeler bu konuda uygulanma şansı olmayan maddelerdir. Çocuğunu okula yollamayan anne babanın savcılığa bildirilmesi rastlanır bir olay değildir. Ayrıca hakimın uyarma dışında, diğer tedbirleri uygulaması çocuğun yararına değildir. Çocuk için en uygun ortamın aile ortamı olduğu neredeyse tartışmasız kabul edilen bir durumdur. Sadece maddi imkansızlık nedeniyle anne babanın yanından uzaklaştırılması ve kurum bakımına terk edilmesi ise çocuğun güvenliği ve yararı için tercih edilmeyen bir durumdur⁷. Ailenin ekonomik ve psiko-sosyal yönden desteklenmesi yani sosyal hizmet verilmesi daha doğru bulunmaktadır. Ancak anne baba istedikleri halde çocuklarını maddi imkansızlık nedeniyle okula yollayamıyorlarsa İlköğretim ve Eğitim Kanunu hükümleri açısından cezai açıdan sorumlu tutulabilecekler midir? Bunun cevabını devletin sosyal adaleti, fırsat eşitliği sağlama konusunda ödevini gerçekleştirebilmiş olması belirleyecektir. İlköğretimin devlet okullarında parasız olduğu düşünülürse kayıt için herhangi bir nedenle de harç adı altında para alınması mümkün değildir. Ancak okul masraflarının (giysi, kitap, araç, yol parası gibi) anne babası tarafından yapılması gerekmektedir. Anne baba bu masrafları karşılayamasa çocuğu okula da göndermek yükümlülüğündedir. Bu konuda Anayasa sadece maddi imkanlarından yoksun başarılı öğrencilerin öğrenimlerini sürdürebilmeleri amaçlı ile burslar ve başka yollarla gerekli yardımları yapacağın hüküm altına almıştır (AY.m.42/VII). Bu konuda çıkarılan kanunlardan biri temel Eğitim ve Ortaöğretimde Parasız Yatılı veya Burslu Öğrenci Okutma ve Bunlara Yapılacak Sosyal Yardımlara İlişkin Kanundur⁸. Bu yardımlar da sınırlı sayıda çocuk için sağlanabilmektedir.

⁷ Korunmaya muhtaç çocukların bakımında gerek çocuğun güvenliği gerek pahalı oluşu açısından en son tercih edilen bakım türü kurum bakımındır. Bizde Sosyal Hizmet ve Çocuk Esirgeme Kurumu kuruluşları şimdiye kadar anne babası ya da yakını bulunanlar tarafından parasız yatılı okullar olarak algılanmıştır ve çocuk hakkında gereken sosyal araştırma da yapılmadığı için bu yıllarca sürmüştür. Asıl hizmet verilmesi gerekenlere ise hizmet verilememiştir. Genel Müdürlük bu çocukların dosyalarını yıllardır yapılan eleştirileri dikkate alarak geriye doğru taramaktadır.

⁸ Kanun 17 maddeden oluşan çerçeve kanun niteliğindedir. Ayrıntılı hükümler Milli Eğitim

Kendisine, eşini ve bakımakla yükümlü olduğu çocuklarını, anne ve babasını, bulundukları mahallin hayat şartlarına göre asgari düzeyde geçindirmeye yetecek geliri, malı veya kazancı bulunmama hali olan muhtaçlık durumunda sosyal devlet ilkesi gereği, yardım almak üzere başvurulabilecek çeşitli kaynaklar öngörülmüştür. Ülkemizde sosyal güvenliğin sağlanması konusunda sosyal yardımlarla boşlukları doldurmak, sosyal adaleti bu şekilde de sağlama amaçlanmıştır. Sosyal yardımların amacı, kişiler kendilerine yeterli hale gelinceye kadar yardım sağlamaktır. Bu amaca ulaşabilmek için de yapılan yardımların ekonomik ve psiko-sosyal nitelikte olması gerekmektedir.

Sosyal adaleti sağlamakla görevli kılınan kurumlardan biri Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme kurumudur. SHÇEKK'na göre, SHÇEK, kişi ve ailelerin kendi bünye ve şartlarından doğan veya kontrolleri dışında oluşan maddi, manevi ve sosyal yoksunluklarının giderilmesine ve ihtiyaçlarının karşılanmasına, sosyal sorunlarının önlenmesi ve çözümlenmesine yardımcı olunmasını ve hayat standartlarının iyileştirilmesi ve yükseltilmesini sağlamakla yükümlüdür (SHÇEKK m.1.3 a). Bu Kanuna dayanılarak çıkarılan Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Ayni ve Nakdi Yardım Yönetmeliği yardımın esaslarını düzenlemektedir⁹. Yoksulluk içinde olup da temel ihtiyaçlarını karşılamayan ve hayatlarını en düşük seviyede dahi sürdürmekte zorluk çeken kişilere ve ailelere kaynakların yeterliliği ölçüsünde ayni ve nakdi yardım yapılmasına dair esas ve usulleri düzenlemektedir (m.1). Uygulanmasında korunmaya muhtaç çocuk ve ailesine, muhtaç sakata ve muhtaç yaşlıya öncelik tanınacağı da öngörülmüştür (m.5b). Ancak bu çerçevede verilen "emsal yardım" yürürlükteki memur maaş katsayısının "200" ile çarpılmasından elde edilir. Buna göre yardım miktarı, Eylül 1994 itibarıyla 220.000 TL'dir. Yönetmeliğe göre emsal yardımın miktarı ve devam süresi; il sosyal hizmetler müdürleri, valiler, SHÇEK Genel Müdürü ve ilgili Bakan'ın onayı ile değişebilmektedir. Bu yardımlar, uygulamada gerek yardımın azlığı, düzensizliği ve başvuru çokluğu ve bilinmemesi nedeniyle başarısızdır.

Sosyal adaleti sağlamak için çıkarılan bir başka yasal düzenleme de Sosyal Yardımlaşmayı ve Dayanışmayı Teşvik

Bakanlığına Bağlı İlkokul, Ortaokul, Lise ve Dengi Okullarda Burs, Parasız Yatılılık ve Sosyal Yardımlar Yönetmeliği, 5.10.1983, 83/7166 Sayılı BKK (RG. 8.12.1983, 18245). Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında Yönetmelik, 8.4.1994, 94/5594 tarihli BKK (RG. 7.7.1994, 21983).

⁹ RG. 28.9.1986.

Kanunu'dur ve 1986 yılında yürürlüğe konulmuştur¹⁰. Amacı fakir ve muhtaç durumda bulunan vatandaşlar ile gerektiğinde her ne suretle olursa olsun Türkiye'ye kabul edilmiş veya gelmiş olan kişilere yardım etmek, sosyal adaleti pekiştirici tedbirler olarak gelir dağılımının adilane bir şekilde sağlamak, sosyal yardımlaşma ve dayanışmayı teşvik etmektir. Bunun için il ve ilçelerde Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları kurulmuştur. Fak-Fuk-Fon olarak da ifade edilen Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Fonunda toplanan kaynakların Türkiye çapında ihtiyaç sahibi vatandaşların dağıtımı özel hukuk tüzel kişisi olan bu vakıflarca yerine getirilmelidir.

Ancak gerek yasadaki hükümler gerek uygulaması eleştirilmektedir. Sosyal hizmet alanında çalışanlara yer vermemiş olması, verilen kararların duygusal ağırlıklı olma tehlikesine neden olmaktadır. Yardımlar yiyecek, yakacak, sağlık yardımı, zaman zaman da iş kurma gibi günü birlik yardımlar şeklinde yapılmaktadır. Vakıflar ve diğer yardım yapan kuruluşlar arasında işbirliği, koordinasyon olmadığı için de aynı kişi birden çok yardım almakta ancak sorunların kökten çözülmesini sağlamamaktadır. Ayrıca, yardım talep eden kişilerin sosyal incelemeleri ise zabıta, polis danışma memuru gibi hiç bir mesleki bilgisi olmayan kişilerce gerçekleştirilmektedir. Bu ise sosyal hizmetlerde esas olan insan onurunu üst düzeyde tutma ve gizlilik ilkelerinin çiğnenmesine neden olmaktadır. Bu vakıfların elde ettiği gelirlerin, Türkiye'de gerçek bir sosyal yardım kuruluşu olan Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu eliyle ya da koordinatörlüğü ve denetimi altında kullanılması gereği vurgulanmaktadır¹¹.

İlköğretimin devlet okullarında parasız olduğu ise ancak yasalarda yer almaktadır. Okullardaki uygulamada "bağış" adı altında özel hukuk kişileri olan okul koruma dernekleri ve vakıfları kayıt sırasında ve yıl içinde para almaktadırlar. Bu konuda Milli Eğitim Bakanlığınca her yıl genelgeler yollanıp uyarılar yapılmaktaysa bu uygulama engellenememiştir. 1994-1995 ders yılında Milli Eğitim Bakanlığı 2-Ağustos 1994 tarihli "Okullara Yapılacak Bağışlar" konulu genelgesinde bağış ve eğitime gönüllü katkıların bir esasa bağlanmasına gerek duyulduğu için yılın her ayında öğrenci velileri ve vatandaşların rızasıyla olacağı ve okul

koruma derneklerince toplanacağı ve okul yönetimi, öğretmen temsilcileri ve derneklerce ortaklaşa belirlenen ihtiyaçlar için kullanılacağı belirlenmiştir. Ayrıca bağışlanan miktar ve kullanılan yerlerin de okul yönetimince belirleneceği öngörülmüştür¹². Ancak bu genelgeye dayanarak okullara gönderilen Valilik kararına dayalı İstanbul Milli Eğitim Müdürlüğü emri farklıdır. Okullardaki uygulama ise daha farklı olmuştur. "Eğitim katkı payı" adı altında okulların öğrenime açık olduğu aylarda öğrenci velisinden İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü başkanlığındaki bir komisyon tarafından belirlenen 50.000 ile 100.000 TL. arası miktar okul koruma derneği veya okulun vakıf yöneticileri tarafından makbuz karşılığı alınıp, okulun zorunlu ihtiyaçları için harcanacaktır. burada velinin rızasının aranacağı belirtilmemiştir. Okullardaki uygulamada ise, "eğitime katkı payı" bir kerede ya da iki taksitte ödetilmiştir. Bu payı toplayanlar öğretmenlerdir, İtiraz edenlere ise muhtardan fakirlik ilmuhabiri ya da asgari ücretle geçinildiğine dair belge getirebilecekleri gibi yardımda bulunulmuş ya da çocukların sınava sokulamayacakları ifade edilmiştir¹³.

Bu uygulama ile bir kere daha Milli Eğitim Bakanlığı ve İstanbul İl Müdürlüğünün etkinliği ortaya konmuştur. Okullarda öğrenci veli, öğretmen ve okul idaresi karşı karşıya gelmiştir. Devlet okulları da böylece Bakanlığın denetim konusundaki yetersizliği ve kararsızlığı karşısında okul idaresi, dernek ve vakıf yöneticilerinin uygulamasıyla eğitime ayrılan payın yetersizliği ve masrafların çok olduğu iddiasıyla özel okullardaki uygulamaya kaymaya başlamışlardır.

Burada Bakanlık ve Müdürlük seyirci durumundadır. Devletin bütçesinden bir kamu hizmeti olan eğitime ayrılan pay okul yapımı, öğretmen giderleri ve masraflar için harcanmaktadır. Oysa okullarda özel hukuk tüzel kişileri olarak varolan okul koruma dernekleri ve vakıflar makbuz karşılığı öğrencilerden para toplamaktadır. Bu paraların nereye harcandığı ize ne öğrenci velisi ne de bakanlıkça denetlenebilmektedir. Anayasaya, İlgili Kanunlara, Milli Eğitim Bakanlığı Genelgesine, Valilik Kararına, Milli Eğitim İl Müdürlüğü emrine aykırı olan bu uygulamaya karşı çıkıldığında, veliler rızaları dışında "eğitime katkı payı" adı altında verdikleri paraları geri istediklerinde faizli geri ödemeleri kimin yapacağı, dernek ve vakıflarca karşılanmadığı takdirde devletin mi ödeyeceği de sorunun başka boyutudur. Bu uygulama karşısında, çocuğunu okutmak isteyen anne babanın çok seçeneği

¹⁰ 3294, 29.5.1986; RG. 14.6.1986, 19134.

¹¹ Bu konularda uygulamadaki aksaklıklar için bkz. Bayram Çil, "Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarına Genel Bir Bakış", Sosyal Hizmet Dergisi, Yıl:3, Sayı:7, 1992, s.40 vd.; "2828 Sayılı Yasa'da Değişiklik Önerileri", Sosyal Hizmetler Uzmanları Derneği İzmir Şubesi Önerileri, Sosyal Hizmet Dergisi, Yıl: 3, Sayı: 7, 1992, s.7 vd.

¹² 6 Ekim 1994, Cumhuriyet, Kararlar İstanbul ve Ankara Valiliklerince alınmıştır. Ankara Valiliğince karar geri alınmıştır.

¹³ 6.10.1994 Cumhuriyet.

kalmamaktadır. Bir seçeneği kişisel ilişkilerinden yararlanarak çocuğunu okutmak için "hayır" olmak üzere yardım istemektir. Bir başka seçeneği Anayasada maddi açıdan yoksun başarılı öğrencilere burs verilmesinin gerekçesindeki amaçlardan biri olarak yer alan devlet dışında burs vermeyi amaç edinmiş gençler üzerindeki olumsuz etkileri olabilecek hukuki yapıdaki kuruluşlara başvurmaktır. Bu tür kuruluşlar çok yaygın bir şekilde örgütlenmişler, denetlenmedikleri için de çocuklarını okutmak isteyen anne babalar için uygun yerler olarak bilinmektedir.

Anne babanın son seçeneği de ölmek ve öldürmek olarak ortaya çıkmaktadır. Baba, "ben ölüyorum, sen oku yavrum" diye yazarken, basının tavrını ve etkinliğini, toplumumuzun olaylara bakış açısını, yetkililerin çaresizliğini ve boşuna ölmediğini kesin olarak tahmin etmektedir. Bu olaylar karşısında da her zamanki gibi basınımız konuyu kamuoyuna ve yetkililerin dikkatine sunmuştur. Hayırsever vatandaşlar ve olayın vehametini gazeteler sayesinde öğrenen yardımsever akrabalar ve bu konuda görevli kurum ilgilileri olaya hemen müdahale ederek sorunu çözmüşlerdir. Ancak konunun devamının takip edilmesi sık rastlanır bir davranış olmadığından vicdanlar yeni bir olaya kadar rahatlamış ve görev bu anlamda tamamlanmış olmaktadır.